

ний ресурс] // Верховна Рада України 1994–2014. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/325-94-%D0%BF>. – Назва з екрана.

18. Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфіка-

ційним рівнем бакалавра : постанова Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 р. № 1719 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України 1994–2014. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1719-2006-%D0%BF>. – Назва з екрана.

I. Ryabets

THE PHASES OF DEVELOPMENT OF PR-EDUCATION IN THE FIELD OF HIGHER EDUCATION IN UKRAINE

The author formulates the main phases and their criteria of development of professional training of public relations experts in the field of higher education in Ukraine.

Keywords: social communications, professional training of public relations experts, phases of development of PR-education in Ukraine.

Матеріал надійшов 20.09.2014

УДК 378.4:004](73)(091)

Чуканова С. О.

СТАНДАРТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМОЛОГІЇ У ВНЗ США

Статтю присвячено питанню значущості акредитаційних стандартів, розроблених Американською бібліотечною асоціацією з реформування вищої бібліотечної освіти у Сполучених Штатах Америки.

Ключові слова: вища бібліотечна освіта, Американська бібліотечна асоціація, інформологія, бібліотекознавство, освітні акредитаційні стандарти, США.

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності теми. Акредитаційні стандарти в освіті відіграють велику роль, особливо це стосується вищої освіти. Зазначимо, що у США немає такої установи, як Міністерство освіти, тому професійною освітою переймаються фахові організації на зразок професійних асоціацій. У бібліотечній справі основною організацією, яка опікується цими питаннями, приділяє велику увагу розвитку цієї професії, є Американська бібліотечна асоціація [5; 11; 12]. Для порівняння

скажемо, що в Україні ситуація докорінно відрізняється [2]. Отже, ми повинні аналізувати також і зарубіжний позитивний досвід, аби поліпшити якість професійної підготовки в Україні взагалі та бібліотечних працівників зокрема. Питання підвищення якості бібліотечної освіти в Україні потребує врахування та застосування позитивного досвіду та прогресивних ідей зарубіжних країн, зокрема Сполучених Штатів Америки. Сьогодні неможливо оминати увагою проблему професійної підготовки майбутніх фахівців у

галузі бібліотекознавства та інформології, адже ми живемо в час панування інформаційних технологій. Історія становлення бібліотечної освіти у США цікавить нас як приклад професійної освіти, потребу в якій зазначила Американська бібліотечна асоціація. Одним із напрямів діяльності цієї асоціації є підготовка якісних кадрів у цій галузі.

Актуальність нашого дослідження полягає в аналізі американського досвіду в запровадженні акредитаційних стандартів системи бібліотечної освіти з метою застосування найкращих практичних інноваційних рішень на теренах України.

Мета статті – розглянути значення акредитаційних стандартів, розроблених Американською бібліотечною асоціацією для магістерських програм з бібліотекознавства та інформології у ВНЗ США.

Аналіз досліджень та публікацій. Американську бібліотечну освіту вивчають як вітчизняні, так і зарубіжні бібліотекознавці та педагоги. Серед вітчизняних бібліотекознавців можемо назвати В. Пашкову, Т. Ярошенко, Т. Гранчак, О. Сербіна та ін. Зарубіжні бібліотекознавці Р. Рубін, Дж. Річардсон, К. МакКук досліджують історію та сучасний стан бібліотечної освіти у США. Викладач факультету інформатики Каліфорнійського університету (США) Джон Річардсон вважає, що американське бібліотекознавство зародилось на ідеях, що виникли в Німеччині у XIX ст. Розвивалося бібліотекознавство спочатку як дисципліна економічного спрямування, а згодом за сприяння Мелвіла Дьюї, видатного американського бібліотекознавця, ця наука стала навчальною дисципліною. Бібліотекознавство вважалось прикладною спеціальністю, тому що навчання проводилось в основному в процесі роботи в публічній бібліотеці, як ми б сказали, без відриву від виробництва. Завданням першої бібліотечної школи (кафедри) при Колумбійському університеті (США) було діяти в традиціях американського прагматизму. Це означає, що освіта була покликана вирішити практичні питання, притаманні професії бібліотекаря [9].

Суголосною є позиція щодо цього питання американського бібліотекознавця Річарда Рубіна, який вважає, що бібліотечна освіта у США існувала саме завдяки усвідомленню бібліотекарями-практиками необхідності якісної професійної освіти, спрямованої на подолання професійних проблем, з якими фахівці стикались у повсякденній роботі. Він зазначає, що до середини XIX ст. у США питання про необхідність бібліотечної освіти не порушувалося. Американські бібліотекарі навчалися методом спроб та помилок, але в період з 1850 р. до 1875 р. почали

з'являтися перші бібліотечні наукові статті, а також бібліотечні конференції, на яких обговорювалися нагальні питання бібліотечної справи в США [10, с. 352].

Як зазначає Н. Спесивцева, викладач Марійського державного університету Йошкар-Оли, з відкриттям у США Бостонської публічної бібліотеки у 1854 р. розпочався процес набуття бібліотеками функцій неофіційних центрів самоосвіти. Бібліотечні працівники цієї країни взяли на себе роль освітян та стали невід'ємною складовою процесу навчання протягом життя дорослого населення США у 20-х роках XX ст. [4, с. 111].

Виклад основного матеріалу. Сучасна бібліотечна освіта у США складається з навчання на ступінь бакалавра (гуманітарних або точних наук) та на магістерську ступінь із бібліотекознавства та інформології. Інформаційні технології відіграють велику роль у американській бібліотечній освіті сьогодні, адже бібліотечна справа тісно пов'язана з інформаційними технологіями в сучасному світі [8, с. 2]. Власне ступінь магістра з бібліотекознавства та інформології у США легко комбінується з різними бакалаврськими ступенями з інших спеціальностей (див. рис. 1). Багато вищих навчальних закладів у США, які пропонують магістерські програми з бібліотекознавства та інформології, вимагають від абітурієнтів складати іспит з інформаційних технологій або основ програмування [1; 3; 6]. Такі вимоги на сьогодні є нормою, адже навчальний план магістерської програми з бібліотекознавства та інформології повинен містити щонайменше одну інформаційну дисципліну (залежно від бібліотечної школи – кафедри). Деякі ком'юніті коледжі (аналог українського ВНЗ I–II рівнів акредитації) надають ступінь бакалавра зі спеціальності «інформаційний асистент». Фахівці в цій галузі також можуть працювати в бібліотеці, але лише у відділах із технічного обслуговування та підтримки [8; 11; 12].

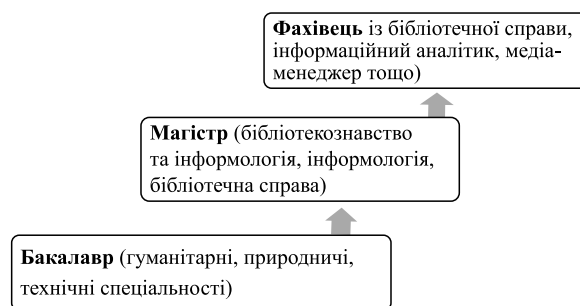

Рис. 1. Процес здобуття бібліотечної освіти у ВНЗ США

Для прикладу, ступінь бакалавра з історії чи літератури разом із магістерським ступенем із бібліотекознавства та інформології дає підґрунтя

для формування кар'єри фахівцю, який обрав майбутньою сферою діяльність у публічній або університетській бібліотеці. Ступінь бакалавра з біології або хімії в поєднанні з магістерським ступенем із бібліотекознавства та інформології надає можливість майбутньому фахівцеві будувати кар'єру інформаційного аналітика чи технічного спеціаліста в дослідницькому центрі або лабораторії. Ступінь бакалавра з педагогіки разом із бібліотечною освітою дозволяють фахівцям працювати у шкільних та дитячих бібліотеках та медіа-центрах [8, с. 2]. Особливо високо цінується філологічна освіта укупі з бібліотечною – такі спеціалісти вважаються найкращими каталогізаторами в наукових та публічних бібліотеках, особливо у відділах іноземної літератури [8, с. 3].

Таке ставлення до бібліотечної освіти у США було не завжди. Ця традиція складалась упродовж багатьох десятиріч. У період з 1800 р. по 1900 р. ХХ ст. бібліотекарі, які обслуговували публічні бібліотеки у США, навчались на власному досвіді. Лише наприкінці ХІХ ст. з ініціативи видатного американського бібліотекознавця та розробника десятикової класифікації Мелвіла Луїса Косута Дьюї було запроваджено спочатку бібліотечні професійні конференції, що організовувались Американською бібліотечною асоціацією, а згодом було створено перші бібліотечні школи (кафедри) при ВНЗ США. Від 1879 р. розпочалося створення перших бібліотечних шкіл (кафедр). Датою виникнення бібліотечної освіти у США офіційно можна назвати дату відкриття бібліотечної школи (кафедри) при Колумбійському університеті у Нью-Йорку в 1887 р. [10, с. 353].

Зауважимо, що принципи американської бібліотечної освіти були закладені у період із 1876 р. до 1923 р. Американська бібліотечна асоціація опікувалась не лише питаннями бібліотечної освіти, але й питаннями освіти у США взагалі. У 1924 р. було сформовано Комісію з бібліотек та освітніх закладів для дорослих, які долучилися до процесу навчання протягом життя [4, с. 508].

Акредитація магістерських програм із бібліотекознавства та інформології у ВНЗ США здійснюється під контролем Американської бібліотечної асоціації і відбувається на основі вироблених нею освітніх стандартів. *Стандарти Американської бібліотечної асоціації з акредитації магістерських програм із бібліотекознавства та інформології* контролюють такі основні аспекти діяльності бібліотечної школи (кафедри) (тут і надалі переклад з англійської мови наш. – С. Ч.):

- місія та цілі;
- навчальний план;
- професорсько-викладацький склад;
- студентське життя;
- фінансування та адміністрування;
- матеріально-технічна база;
- примітки [11].

Звернімося до власного перекладу витягу з документа *«Стандарти Американської бібліотечної асоціації з акредитації магістерських програм із бібліотекознавства та інформології»* у редакції від 15 січня 2008 р.:

«I. Місія та цілі. Місія та цілі програми повинні збігатися з місією та цілями навчального закладу та/або бібліотечної школи/кафедри (надалі – БШ), до уваги береться не лише присутність фахових дисциплін у навчальному плані, але й оцінюються також досягнення студентів та їхнє вміння на практиці довести свої знання.

1. Обов'язковим елементом є систематичне планування та розвиток програми, відповідність цілей програми цілям БШ.
2. Цілі магістерської програми визначаються відповідно до результатів навчання, яке охоплює опанування обов'язкових дисциплін.
3. Місія БШ повинна відображати філософію, принципи й етичні норми та засади дисципліни.
4. Зміст дисциплін повинен відповідати політиці, відображеній у документації професійних організацій.
5. Освітні послуги повинні бути якісними, має бути професійний викладацький склад.
6. Обов'язковими є дослідження з професійної проблематики.
7. Обов'язковою є міждисциплінарність.
8. Осмислення ролі бібліотеки як інформаційного центру для різних груп населення.
9. Розуміння ролі бібліотеки в сучасному інформаційному середовищі.
10. Відповідність програми потребам викладачів і студентів.
11. Кожна магістерська програма з бібліотекознавства та інформології оцінюється відповідно до мети та цілей, які ставить навчальний заклад.

Стандарти визначено як описові, вони наголошують на таких важливих аспектах діяльності бібліотечної школи (кафедри), як:

- систематичне планування;
- міждисциплінарні студії;
- використання різноманітних форм навчання;
- врахування вимог глобалізації, етичних норм, освітніх вимог до магістерських програм узагалі» [7; 11; 12].

Висновки

1. На сьогодні більшість роботодавців у галузі інформології та бібліотечної справи у США при відборі співробітників звертає увагу на те, чи була акредитована Американською бібліотечною асоціацією бібліотечна школа (кафедра), яку закінчив кандидат на посаду.

2. Для отримання роботи за бібліотечним фахом ступінь магістра бібліотечних та інформаційних наук є обов'язковим. Процес акредитації бібліотечних шкіл Американською бібліотечною асоціацією надає можливість випускникам цих програм здобути необхідний рівень підготовки.

3. Після створення Американської бібліотечної асоціації розпочалися серйозні розмови про утвердження бібліотечної професії та бібліотечної науки. Тоді ж постало питання про те, що бібліотечна справа має посісти належне місце серед наук та навчальних дисциплін.

4. За відсутності такої установи, як Міністерство освіти, у США частково її функції виконуються професійними організаціями, зокрема Американською бібліотечною асоціацією, яка розробила освітні акредитаційні стандарти для магістерських програм із бібліотекознавства та інформології у ВНЗ США. Ця асоціація залишає за собою право проводити повну інспекцію бібліотечних шкіл (кафедр), які функціонують при вищому навчальному закладі, але при цьому надає свободу в розробці критеріїв оцінювання та відбору студентів.

5. На прикладі діяльності Американської бібліотечної асоціації ми простежили ефективне залучення професійної спільноти до процесу підготовки майбутніх фахівців у галузі бібліотекознавства та інформології у США. Нині провідні українські бібліотечні фахівці створюють робочі групи з обговорення питання модернізації бібліотечної освіти в Україні із застосуванням позитивного зарубіжного досвіду.

Список літератури

1. Библиотеки и библиотечное дело США: комплексный подход / под ред. В. В. Попова. – М. : Информ-Система, 1992. – 294 с.
2. Про вищу освіту : Закон України (2014 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu>. – Назва з екрана.
3. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання : навч. посіб. / А. М. Алексюк. – К. : ІСДО, 1993. – 220 с.
4. Спесивцева Н. Развитие образования взрослых в библиотеках США: исторический аспект / Н. Спесивцева // Вестник ТГПУ (TSPU Bulletin). – 2013. – № 1 (129). – С. 111–114.
5. Чуканова С. О. Історико-педагогічний аналіз реформування бібліотечної освіти у США / С. О. Чуканова // Проблеми емпіричних досліджень у психології ; [відп. ред. І. П. Маноха ; Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди]. – К. : Гнозис, 2014. – Вип. 8. – С. 506–511.
6. Crosby O. Librarians: information experts in the digital age / O. Crosby // Occupational Outlook Quarterly. – 2000. – № 1. – P. 3–5.
7. Directory of ALA-Accredited Master's Programs in Library and Information Studies [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.ala.org/accreditedprograms/directory>. – Title from the screen.
8. McCook K. Opportunities in Library & Information Science Careers / K. McCook. – McGraw-Hill, 2001. – 160 p.
9. Richardson J. V. History of American Library Science: Its Origins and Development [Electronic resource] / John V. Richardson. – Mode of access: <http://polaris.gseis.ucla.edu/jrichardson/ALS.pdf>. – Title from the screen.
10. Rubin R. E. Foundations of Library and Information Science / Richard E. Rubin. – New York : Neal-Schuman Publishers, Inc., 2004. – 495 p.
11. Standards for Accreditation of Master's Programs in Library and Information Studies [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.ala.org/accreditedprograms/sites/ala.org/accreditedprograms/files/content/standards/standards_2008.pdf. – Title from the screen.
12. Structure of the U.S. Higher Education System [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.aacc.nche.edu/Resources/aaccprograms/international/Documents/studentguide/sg8_structureoftheushigheredsystem.pdf. – Title from the screen.

S. Chukanova

STANDARDS FOR LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE SPECIALISTS' TRAINING IN THE USA

Publication is dedicated to the issue of meaning ALA accreditation standards for MA in LIS programs in higher educational establishments in the USA.

Keywords: higher education in LIS, American Library Association, library and information science, educational accreditation standards, USA.

Матеріал надійшов 15.09.2014